

۲۱۷۹۱۶۱

دانشگاه شهرود

مهندسی منابع آب

www.ketab.ir

دکتر بابک مؤمنی دکتر هادی رزاقیان بهروز محسنی

سرشناسه	مومنی، بابک، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدید آور	مهندسی منابع آب: بابک مومنی، هادی رزاقیان، بهروز محسنی؛ ویراستار علمی نگار نورمهند.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	دوازده، ۲۱۴ ص: مصور، نقشه، جدول، نمودار.
فروست	دانشگاه پیام نور، ۲۷۸۵. گروه علوم کشاورزی؛ ۱/۱۹.
شابک	5 - 0834 - 14 - 964 - 978
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۱۱] - ۲۱۴.
موضوع	آب، منابع -- مهندسی -- آموزش برنامه ای
موضوع	Water-supply engineering -- Programmed instruction
موضوع	آب، منابع -- مهندسی -- (آزمون ها و تمرین ها) (عالی)
موضوع	Water-supply engineering -- Examinations, questions, etc. (Higher)
شناسه افزوده	رزاقیان، هادی، ۱۳۵۸
شناسه افزوده	محسنی، بهروز، ۱۳۵۸ -
شناسه افزوده	نورمهند، نگار، ۱۳۶۲ - ویراستار
شناسه افزوده	دانشگاه پیام نور
شناسه افزوده	Payam Noor University
رده بندی کنگره	TD۳۴۵
رده بندی دیویی	۰۷۶۶۲۸/۱
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۱۶۲۲۷

مهندسی منابع آب

مولفان: دکتر بابک مومنی - دکتر هادی رزاقیان - بهروز محسنی

ویراستار علمی: دکتر نگار نورمهند

تهیه و تولید: مرکز انتشارات دانشگاه پیام نور

شابک: ۵ - ۰۸۳۴ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0834 - 5

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کتاب حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه برداری، نشر و ترجمه، چاپ، امضا، توزیع گسترده، تهیه CD و ... این اثر یا بخشی از آن، ممنوع است. طرح پست و روی جلد و ... بدون اذن مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متحلفین وفق قانون حمایت از مولفان و مصنفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند.)

آدرس: فروشگاه مرکزی چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران، خیابان شهید رجایی،

توسیده به تقاطع آزادگان، جنب ورزشگاه یادآوران. تلفن: ۵۵۵۰۲۱۰۴ - ۵۵۰۰۹۸۳۸

سایت فروش اینترنتی: <http://digibook.pnu.ac.ir>

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	یازده
فصل اول. وضعیت منابع و مصارف آب در ایران و جهان (شرایط موجود و افق‌های پیش‌رو).....	۱
هدف کلی.....	۱
هدف‌های یادگیری.....	۱
مقدمه.....	۱
۱-۱ وضعیت منابع آب در جهان.....	۲
۲-۱ وضعیت منابع آب در ایران.....	۴
۳-۱ بحران آب در ایران و جهان.....	۵
۱-۳-۱ مفهوم بحران.....	۵
۲-۳-۱ بحران آب.....	۷
۴-۱ شاخص‌های تحلیل وضعیت منابع آب.....	۸
۱-۴-۱ شاخص وابستگی به منابع آب خارجی.....	۸
۲-۴-۱ شاخص بهره‌وری آب.....	۹
۳-۴-۱ وابستگی بخش کشاورزی به منابع آب زیرزمینی.....	۱۱
۴-۴-۱ شاخص فالکن مارک.....	۱۱
۵-۴-۱ شاخص سازمان ملل.....	۱۴
۶-۴-۱ شاخص مؤسسه بین‌المللی مدیریت آب.....	۱۵
۲-۱ مدیریت به‌هم پیوسته منابع آب.....	۱۶
۱-۵-۱ شاخص‌های مهم برای اجرای موفق IWRM.....	۱۸
۱-۱-۵-۱ خصوصی‌سازی.....	۱۹
۲-۱-۵-۱ آب به‌عنوان یک کالای اقتصادی.....	۱۹

۲۰	۳-۱-۵-۱ مدیریت فرا- مرزی رودخانه‌ها
۲۰	۴-۱-۵-۱ اکولوژی و احیا
۲۱	۵-۱-۵-۱ شیللات و تکثیر و پرورش آبزیان
۲۱	۶-۱-۵-۱ لزوم تأکید بر تجربه گذشته IWRM
۲۱	۷-۱-۵-۱ ابعاد فرهنگی و زیبایی آب
۲۲	خلاصه فصل اول
۲۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول
۲۴	خودآزمایی تشریحی فصل اول
۲۵	فصل دوم. آشنایی با طرح‌های آبی و سامانه‌های تأمین و توزیع آب
۲۵	هدف کلی
۲۵	هدف‌های یادگیری
۲۵	مقدمه
۲۷	۱-۲ سامانه منابع آب
۲۷	۱-۱-۲ اجزای سامانه‌های منابع آب
۳۱	۲-۱-۲ مروری کوتاه بر اجرای یک سامانه آبیاری
۳۵	خلاصه فصل دوم
۳۵	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم
۳۶	خودآزمایی تشریحی فصل دوم
۳۷	فصل سوم. مهندسی و مدیریت تأمین منابع آب
۳۷	هدف کلی
۳۷	هدف‌های یادگیری
۳۷	مقدمه
۴۰	۱-۳ توسعه تاریخی
۴۲	۲-۳ مصرف آب و پیش‌بینی آن
۴۶	۳-۳ استانداردها و روش‌های طراحی سامانه‌های تأمین آب
۴۶	۱-۳-۳ دوره طراحی، جمعیت و تقاضای آب
۴۶	۱-۱-۳-۳ دوره طراحی
۴۸	۲-۱-۳-۳ پیش‌بینی جمعیت
۴۹	۳-۱-۳-۳ تقاضای آب
۵۰	۲-۳-۳ سامانه‌های باز در مقابل سامانه‌های بسته تأمین آب
۵۱	۴-۳ حفاظت و بهره‌برداری
۵۲	۱-۴-۳ پمپ‌ها
۵۲	۲-۴-۳ لوله
۵۳	۳-۴-۳ تلفات هد

پیشگفتار

تجربیات دو دهه اخیر نشان می‌دهد، شرایط طبیعی چرخه هیدرولوژیک و منابع آب کشور از وضعیت نرمال فاصله گرفته است. چنانکه در بسیاری از سال‌ها با خشک‌سالی و کاهش شدید نزولات جوی مواجه بوده‌ایم و این رقم در سال‌های آبی ۹۵ و ۹۶ در برخی از حوضه‌های آبی کشور کاهش چشم‌گیری را نشان می‌دهد و یا نظیر آنچه که در روزهای پایانی سال ۹۷ و آغاز سال ۹۸ اتفاق افتاد، سالی فراگیر ناشی از بارش‌های مقطعی، اما سنگین در بسیاری از استان‌های کشور، خسارت زیادی را به بار آورد. در گذشته، راهکارها و ابزارها برای حل مشکلات منابع آب کشور بیشتر مبتنی بر اجرای سازه و «تأمین آب بیشتر» بوده و به عبارت دیگر «پروژه‌محور» بوده‌اند. در این رویکرد، توجهی به راهکارهای جایگزین و روش‌های غیرسازه‌ای و نرم‌افزاری نمی‌شد. به نظر می‌رسد باید نگاه و رویکرد جدیدی برای رفع این نواقص و پر کردن این خلأها وارد عرصه‌های علمی و تخصصی شود که اصولاً مدیریت منابع آب را موضوعی چندبُعدی و در عین حال سیستمی پیچیده متشکل از مؤلفه‌های گوناگون آب، تأسیسات فنی، مردم، نهادها و روابط گوناگون اجتماعی و اقتصادی در نظر بگیرد.

با توجه به قرار گرفتن درس مهندسی منابع آب در برنامه‌ریزی درسی رشته‌های مهندسی عمران و مهندسی کشاورزی، نویسندگان این اثر سعی کردند ضمن رعایت سرفصل پیش‌بینی شده از سوی شورای گسترش آموزش عالی کشور، ضمن جمع‌آوری، تدوین و ارائه مطالب بروز و بدیع از منابع مختلف در سطح مقطع

کارشناسی، فرصت آموزش اصول و مبانی تحلیل مهندسی و سیستمی منابع آب را برای دانشجویان و علاقه‌مندان این رشته فراهم آورند. بدیهی است در این راه نیازمند انتقادات و پیشنهادات راهگشای اساتید و فرهیختگان بخش آب در سراسر کشور هستیم تا انشاءالله در نوبت‌های بعدی چاپ این اثر به‌کار گرفته شود.

مؤلفان

www.ketab.ir